

УДК 378.14:796(477) (045)

КРЕДИТНО-МОДУЛЬНА СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Є.А.Павленко

Анотація. В статті розкриваються основні положення кредитно-модульної системи та чинники, що впливають на формування усвідомленої необхідності систематичних занять з фізичного виховання та спорту; визначаються функціональні аспекти системи залікових кредитів у поєднанні з прогресивними принципами педагогічного менеджменту.

Ключові слова: кредитно-модульна система, гуманізація освіти, Болонський процес, модуль, система кредитів.

Аннотация. В статье раскрываются основные положения кредитно-модульной системы и факторы, влияющие на формирование осознанной необходимости систематических занятий физической культурой и спортом; определяются функциональные аспекты системы зачетных кредитов в сочетании с прогрессивными принципами педагогического менеджмента.

Ключевые слова: кредитно-модульная система, гуманизация образования, Болонский процесс, модуль, система кредитов.

Summary. The author in the article defines basic aspects of the credit-module system, the factors that form the necessity of being systematically engaged in physical education and sports as well as determines functional aspects of the of test credit system in combination with progressive principles of pedagogical management.

Key words: credit-module system, humanizing of education, Bologna process, module, system of credits.

Постановка проблеми. Становлення національної вищої освіти на сучасному етапі актуалізувало питання щодо якісного оновлення її гуманітарної сфери загалом і галузі фізичного виховання та спорту зокрема, що визначає стратегічні напрями формування нової освітньої ідеології в Україні. Гуманітарна наука динамічно реагує на суспільні процеси, які віддзеркалюють економічне, політичне та соціальне життя країни. Ці процеси сприяють новому осмисленню системи вищої освіти, що передбачає її структурне реформування, зміни освітніх програм і потрібних інституційних перетворень у вищих навчальних закладах. Національний та інституційний рівень упровадження цих змін відбувається в

рамках Болонського процесу, офіційне залучення до якого України відбулось 19 травня 2005 року із підписанням декларації країн-учасників на Бергенській конференції.

Його метою є створення спільного європейського наукового та освітнього простору задля підвищення спроможності випускників вищих навчальних закладів до працевлаштування, поліпшення мобільності громадян на європейському ринку праці, підняття конкурентоспроможності європейської вищої школи. У зв'язку з цим нагальною постає потреба підготовки в Україні фахівців нового покоління через підвищення гуманістичних, культурних, духовно-моральних цінностей, що й зумовило актуальність обраної нами теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення окремих аспектів зазначеної проблеми знайшло своє відображення у працях вітчизняних дослідників, серед яких розвідки про сучасний ціннісний потенціал фізичної культури і спорту та шляхи його засвоєння суспільством та особистістю – В.Видрін (1992), Н.Візитей, В.Бальсевич (1995), Н.Лубишева (1997); підготовку фахівців фізичної культури і спорту: національні засади навчання і виховання – Ф.Медвідь (1998); реформування системи фізичного виховання і спорту в Україні – М.Третяков (1997), В. Парфенов (1997), М.Дутчак (2011), В.Платонов (1999), С.Єрмаков (2002), окремі аспекти гуманізації освіти в галузі фізичного виховання та спорту – Ю.Румянцев (2000).

Метою нашої розвідки є визначення основних положень кредитно-модульної системи та чинників, що впливають на формування усвідомленої необхідності систематичних занять з фізичного виховання та спорту.

Виклад основного матеріалу. Державними стандартами передбачено надання гуманістичної спрямованості змісту фундаментальних та спеціальних дисциплін, що викладаються у ВНЗ. Зазначені нормативні та навчально-методичні документи зорієнтовані на формування європейського рівня освіти та вироблення професійних навичок, а також на виховання соціально-активної, толерантної особистості з високими духовними якостями, здатної до саморозвитку та самовдосконалення. Отже, результати цієї діяльності виявляються не тільки у формуванні певної компетенції майбутнього фахівця, а й конкретних запланованих змін у його світогляді, розумінні, переконаннях, цінностях, поведінці та ін.

Потужним стимулом для здобуття ґрунтовних знань з обраної професії, розвитку самовдосконалення стало затвердження програми підготовки фахівців у вищих навчальних закладах фізичного виховання і спорту за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями та напрямками “Фізичне виховання”, “Олімпійський та професійний спорт”, “Фізична реабілітація”, “Здоров’я людини”. Водночас варто зазначити, що євроінтеграційні процеси вимагають введення нових спеціалізацій, розширення їхнього профілю, що збільшує можливості фахівців і спонукає їх до активної самореалізації. У рамках фахової спеціальності “Фізичне виховання, спорт та здоров’я людини” впроваджуються нові спеціалізації – “Рекреація і оздоровча фізична культура”, “Туризм”, “Валеологія”, “Спортивна медицина”, “Фізична реабілітація” тощо.

Як зазначено у „Концептуальних засадах гуманітарної освіти в Україні (вища школа)” [5] про необхідність всебічної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту, одним із важливих компонентів її структури виступає загальнокультурний розвиток, під яким розуміємо гуманітарну освіту. У зв'язку з цим вихід національної освіти на рівень освіти розвинутих країн світу передбачає вивчення гуманітарних дисциплін для технічних спеціальностей на рівні 20–25%, а для інших спеціальностей, в тому числі в галузі фізичного виховання і спорту, – не менше 30–35% від загального обсягу навчального навантаження. Для порівняння зазначимо, що в 50–60-х рр. ХХ ст. обов'язкова норма викладання гуманітарних дисциплін на негуманітарних спеціальностях складала 7–9%.

Потреба у вдосконаленні гуманітарної освіти знайшла своє відображення у Державній національній програмі „Освіта: Україна ХХІ століття” (1994), в Державній програмі розвитку фізичної культури і спорту (1994), у програмних документах Міністерства освіти і науки України “Концептуальні засади гуманітарної освіти в Україні (вища школа)” (1996), “Концептуальні засади демократизації та реформування освіти України” (1997), державних тестах і нормативах оцінки фізичної підготовленості населення України, концепції фізичного виховання у системі освіти України [3, 4, 5, 6].

Зазначений комплекс нормативно-правових документів пройшов апробацію на міжнародному рівні та визначив ідеологію реформування всієї освітньої галузі, в тому числі й фізичного виховання і спорту, в напрямі гуманітарної підготовки молоді до самостійної, активної та творчої життєдіяльності в нових суспільно-політичних, соціально-економічних та культурних умовах.

Саме тому на сучасному етапі гуманітарна підготовка виступає вирішальною ланкою у формуванні

майбутніх фахівців як нової генерації української інтелігенції. Особлива відповідальність за її реалізацію покладена на суспільно-гуманітарні, загальнотеоретичні та спеціальні кафедри, викладачів, які насамперед покликані професійно і творчо розвивати й вдосконалювати концепцію формування особистості майбутнього фахівця, адекватну потребам сьогодення, та здійснювати її в навчально-виховному та науково-дослідницькому процесах. Розробка якісно нової системи освіти і виховання майбутніх фахівців, як було зазначено вище, неможлива без суттєвої перебудови самого змісту програм викладання, особливо предметів гуманітарного циклу. Це дозволить вийти на глобальні світоглядні проблеми і визначити методологічні орієнтири у сферах гуманітарної освіти і виховання, галузі фізичного виховання та спорту.

Важливу роль в реалізації означеної проблеми відіграє кредитно-модульна система організації навчального процесу, яка ґрунтується на об'єднанні модульних технологій навчання та зосереджена на двох її характеристиках: самостійній роботі студентів та рейтинговій системі оцінювання досягнень студентів у навчальній діяльності [7].

Розроблені положення кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП) відкривають широкі можливості доступу до джерел інформації і тому частково зміщує акценти в плануванні навчального навантаження у бік самостійної роботи студентів [7] за окремими модулями.

Зазначені складові КМСОНП конструюються як система навчальних елементів, об'єднаних ознакою відповідності певному об'єктові професійної діяльності. Останній розглядається як певний обсяг навчальної інформації, який має самостійну логічну структуру та зміст, що дозволяє оперувати цією інформацією в процесі розумової діяльності студента.

Слід наголосити, що модульна організація змісту навчальної дисципліни не передбачає механічне перенесення розділів програми до учбових модулів, оскільки вимагає глибокої аналітико-логічної роботи над змістовним наповненням дисципліни, що вивчається.

При цьому створення системи кредитів (ECTS – European Credit Transfer System – Європейська система взаємозаліку кредитів) [1] спрямовано на полегшення засвоєння закінчених курсів та сприяє максимальному розширенню мобільності студентів. Під системою кредитів розуміється загальне визначення студентами усіх основних аспектів організації навчального процесу на основі використання залікової одиниці (кредиту) як міри трудомісткості навчальної роботи, що віддзеркалює сукупність усіх складових, пов'язаних з організацією навчального процесу [2, 8].

Встановлення через кредитні одиниці кількісних еквівалентів змісту навчання і міри освоєння освітніх програм дозволило надати студентам можливість самостійно планувати навчальний процес, вносити принципові зміни в систему контролю та оцінки якості освітнього процесу, створило умови для вдосконалення освітніх технологій.

В процесі педагогічного експерименту, який проводили провідні вищі навчальні заклади, в Україні був встановлений обсяг кредиту ECTS – 36 академічних годин з відповідним річним навчальним навантаженням студента – 60 кредитів ECTS (тривалість навчального року – 40 тижнів).

Розроблені рекомендації щодо перерозрахунку навчального навантаження в кредити засновані на математичному діленні загального (аудиторна та самостійна робота) навчального навантаження в семестрі на коефіцієнт 36 (36 годин загального навантаження) [2, 7].

Беручи до уваги функціональні аспекти системи залікових кредитів, варто зазначити, що вони виступають основою:

- індивідуально-орієнтованої організації учбового процесу, що надає студентам можливість складання індивідуальних учбових планів, вільного визначення послідовності засвоєння дисциплін, самостійного складання особистих семестрових розкладів занять;

- стимулюючої рейтингової системи оцінки результатів учбової діяльності студентів;

- формування та постійного розвитку навчальних планів, програм та стандартів змісту освіти;

- академічних свобод, що надаються викладачам, у тому числі, права вільного вибору методики навчання;

- економічних розрахунків розміру плати за навчання та заробітної плати викладачів;

- формування бюджетів доходів та витрат структурних освітніх підрозділів університету.

Ключовими елементами системи залікових одиниць є індивідуально-орієнтована організація учбового процесу та стимулююча бально-рейтингова система оцінки навчальної діяльності у поєднанні з прогресивними принципами педагогічного менеджменту, серед яких виокремлюємо наступні:

- чітко поставлені ідеали та цілі освіти;

- педагогічне проектування навчально-виховного процесу;

- компетентна консультація;

- оперативний, надійний (об'єктивний), повний, точний та системний облік;

- об'єктивне відношення до студентів;
- взаємна дисциплінованість викладачів та студентів;
- оцінка (у балах та/або з використанням різноманітних засобів, стимулюючих мотивацію до навчання) якісного та своєчасного виконання завдань;
- наявність у викладачів та студентів чітко відпрацьованих стандартних інструкцій та суворе їх дотримання, що сприяє підвищенню якості навчання студентів, об'єктивності взаємного контролю викладачів та студентів, прогнозуванню отриманих студентом оцінок [2].

Методичне забезпечення освітнього процесу з фізичного виховання в умовах кредитно-модульної системи навчання забезпечує подальшу загальну та спеціальну фізичну підготовку згідно з вимогами майбутньої професії.

Для того, щоб фізичне виховання сприяло зміцненню здоров'я та підвищенню фізичної підготовленості студентів, засадничими принципами мають бути його регулярність, достатність та гнучка варіативність, що зважає на специфіку аудиторної та позааудиторної роботи студентів.

Найбільш оптимальною при цьому видається, на наш погляд, методологія роздільного розвитку рухових якостей, технології їх виміру, оцінки та управління.

Висновки. Отже, впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу надає широкі можливості для реалізації освітніх потреб індивіда, забезпечує гнучкість загальноосвітньої, загальнокультурної та наукової підготовки фахівців, підвищення їх соціального захисту на ринку праці та інтеграцію у міжнародний освітній простір.

Література

1. Болонський процес: перспективи і розвиток у контексті інтеграції України в європейській прості вищої освіти: Моногр. / За ред. В.М. Бебика. -К.: МАУП, 2004. - 200с.
2. Гончаренко С., Кушнір В. Освіта – ХХІ століття. / Шлях освіти. №1., – 2005. – С.2-7.
3. Державна національна програма “Освіта: Україна ХХІ століття”. – К.: Райдуга, 1994. – 61 с.
4. Державна програма розвитку фізичної культури і спорту в Україні. – К., 1994. – 34 с.
5. Концептуальні засади гуманітарної освіти в Україні (вища школа) // Інформаційний бюлетень Міністерства освіти і науки України. – К., 1996. – С. 2–15.
6. Концептуальні засади демократизації реформування освіти в Україні: Педагогічні концепції. – К.: Школяр, 1997. – 148 с.
7. Харченко Л., Денисова Л.В., Богачук Л.П. Використання кредитно-модульної системи організації навчання у сфері вищої фізкультурної освіти / Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. Харків.– 2005. – №4. – С. 48-51.
8. Харченко Л. Запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у Національному Університеті Фізичного Виховання і Спорту України / Львів НФВ "Укр.технології". – Молода спортивна наука України. – Випуск 9.-Том-9.– С. 41-44.